

נוביני קרקובסקיה **Nowiny Krakowskie**

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIĄZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
 ת.ד. 17209 תל אביב 69051 lili@lyhaber.com
cracowassociation@gmail.com
 טלפון: 09-9579540, פקס: 054-4436366

גליון 55, אפריל-מאי 2011 ניסן-סיון תשע"א

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

יום הזיכרון לשואה

טקס הזיכרון השנתי לקדושי קהילת קרקוב אשר ניספו בשואה יתקיים ביום שני כ"ח בניסן תשע"א, 2 במאי 2011, בשעה 17:00, באולם הגדול של בית הספר תיכון עירוני ה', רחוב בן יהודה 227, תל אביב (כניסה לחניה מרחוב הירקון 294).

הטקס יוקדש לקדושי הקהילה שניספו, ובמהלכו יוקראו שמות של ניספים בסימן "לכל איש יש שם". האזכרה תתקיים בשיתוף תלמידי השכבה העליונה של בית הספר, וחברי משלחת הנוער לפולין.

אנו מבקשים כי תואילו לכבד את זכר בני הקהילה שניספו, ולהשתתף, יחד עם דורות ההמשך שלכם, בטקס האזכרה.

האנדרטה לזכר יהודי קרקוב

שלט הזיכרון על שרידי חומת הגטו

האקציה שלפני האחרונה

זאת הייתה האקציה שלפני אחרונה בטרם חיסולו של הגטו.

יצאתי עם בן דוד שלי, כרגיל בשעת בוקר, לעבודה. אז עוד עבדתי במסגרייה בגטו. פתאום נשמעו יריות וצעקות בשפה גרמנית. יצאנו מהמסגרייה וברחנו לבית-החולים שבגטו. היריות הלכו וגברו ונשמעו קריבות לבית-החולים בו הסתתרנו. בחצר של בית-החולים היו עוד מספר אנשים, שכנראה חיפשו מקום מסתור כמונו.

פתאום נשמעו דפיקות חזקות בשער הכניסה לבית-החולים וצעקות אדירות בגרמנית- לפתוח מיד! אחד מעובדי המקום רץ לפתוח את השער. לאחר נכנס קצין אס.אס. אדום על הפנים ובעיניו כעס. הוא סקר במבטו את החצר ואת האנשים הנמצאים ובסוף מבטו נחת עלינו, כלומר עלי ועל בן דודי. בלי להוריד מבט מאתנו, בקולו המצווה, שוב נתן צעקה-

בית-החולים ושם, לפי פקודת הגרמנים, היו רושמים שמות הנרצחים. סדר צריך להיות.

בין הגוויות היו גם חברים שלנו שרק אתמול דיברנו איתם, גוויות של שכנים, של מכרים של המשפחה ועוד. זכור לי היטב שהיה לי "הכבוד" לסחוב את גוויתו של הפייטן היהודי המפורסם, גבירטיג. לא היה זמן לחשוב, לא היה מקום לקצת רגש אנושי.

כך עבדנו מספר שעות עד שהאקציה הסתיימה. הרוצחים הסתדרו בחמישיות ובשמאל ימין ובשירה רועמת עזבו את הגטו עד לאקציה הבאה.

במשך שנים לא חשבתי על האירוע הזה, כנראה ניסיתי להשכיחו. אבל עם הגיל התמונות חוזרות אלי במלוא עוצמתן.

אשר הלפרן

אלונקיים החוצה! תפסנו אלונקה שהייתה מונחת על יד הקיר ורצנו החוצה.

ובחוץ נתגלה לעינינו מחזה, שאפילו שדי הגהנום היו מחוירים מפחד. עגלות, עגלות נוטפות דם ומלאות גוויות עמדו ליד הכניסה לבית-החולים. ממול עמדו חיילי אס.אס., רוביהם שמוטים, ראו עליהם "שהתעייפו" מהטבח שערכו. רובם עישנו סיגריות ופטפטו ביניהם.

מיד, בידיים רועדות, התחלנו להוריד את הגוויות מהעגלות ולהעמיסן על האלונקה. הגוויות היו כבדות ואנחנו היינו בסך הכל בני חמש עשרה שנה. האלונקות היו מדי פעם מתהפכות והגוויות נופלות על הכביש. בקושי היינו מצליחים להרימן ולהעמיסן על האלונקה. עבדנו כמו רבובטים רצינו רק לסיים את העבודה האיומה ולא לראות יותר את הזוועה.

את הגוויות היינו משכיבים בחצר

נשים בגטו קרקוב (המשך מגליון קודם)

המחברת: ד"ר פליציה קראי

המאמר המלא פורסם ב"ילקוט מורשת" אפריל 2001 גליון ע"א.

צעירים יהודים בגטו קרקוב

"הקשרית היתה לרוב בחורה צעירה, יפה, בעלת הבעת פנים אריות, אדיבה ומחייכת לסביבה הארית... ארנקה הכיל לרוב אקדח קטן, ניירות שונים וגלולת רעל... תמיד היתה בנסיעות מגטו לגטו, מעיר לעיר, כשהיא מברחה נשק, ניירות מזויפים ועתונות מחתרתית."

גם לבחורה המתאימה ביותר ארבה הסכנה בכל רחוב, בכל חשמלית או בתחנת רכבת. רבות נפלו בדרך. הקשריות שהיו, כאמור, בחורות צעירות ויפות, נאלצו להתמודד עם סכנה נוספת: הסחיטה המינית. עם פיתויים וסכנות לאין סוף התמודדה הלה שיפר, בלונדינית יפה ואמיצה, עליה הוטל התפקיד הקשה ביותר: להביא מורשה לגטו את חמשת האקדחים הראשונים שנקנו בכסף רב.

התמיכה והעזרה שהושיטו הבחורות לחבריהן הלוחמים ניכרת גם ביוזמה אחרת: בקיץ 1942 הוקם ברח' יוזפינסקה בגטו הקיבוץ העירוני של "החלוץ הלוחם". שם גרו, אכלו וישנו, שם ערכו את ערבי "עונג שבת" המסורתיים. את הקיבוץ ניהלה ביד רמה אלזה לאפה. מאותה אווירה חמה ואוהבת יצאו למבצעים "החוצה". הבנות עזרו בריגול של אובייקטים צבאיים, במציאת מקומות מחבוא, בהכנת תעודות מזויפות, בהפצת חומר חינוכי ותעמולתי ועוד. המפורסם ביותר היה מבצע "ציגנריה" בקרקוב, ב-22 בדצמבר 1942, בו השתתפו ארבעים איש, מהם כמחצית בנות. כאשר הבחורים השליכו רימונים על בית הקפה הגרמני "ציגנריה", בו נהרגו ונפצעו עשרות גרמנים, הניפו הבנות דגלים פולניים, הדביקו על קירות הבתים כרזות שקראו לפולנים למרוד והניחו פרחים לרגלי האנדרטה של אדם מיצקביץ. אבל המלשינים היו בעקבות הלוחמים ורובם נאסרו במהרה ונשלחו

האהוב. בפעם השלישית נרצחו שניהם. פרשת אהבתם של גוסטה וסימק, הראויה להנצחה, אינה מהווה עדיין שום הוכחה, כי מאחורי כל אשה לוחמת עמד גבר אהוב. סיבות ההצטרפות לארגונים לוחמים היו שונות ומגוונות. גולה מירה לא השאירה יומן, אבל לפי המקורות השונים היא מצטיירת כאשה לוחמת וקנאית, הבנויה לפי מידותיה של "לה פאסינוריה האגדית". עוד בנעוריה עברה מ"השומר הצעיר" למפלגה הקומוניסטית הפולנית (שהיתה בפולין בלתי לגלית) ונדונה ל-12 שנות מאסר. בזמן המלחמה השתחררה במזרח פולין ואחרי שאיבדה את בעלה ואת בנה, נרתמה לעבודת המחתרת. לא המאבק למען העתיד בארץ ישראל ולמען כבוד האומה עמד לנגד עיניה, אלא מלחמת נקם, מיידית, לצד הקומוניסטים הפולניים. הצבא האדום היה נערץ עליה מעל לכל.

היו בנות שהצטרפו למחתרת מתוך הערצה למנהיגים אהובים והיו שהושפעו מהדוגמה של חברים אחרים. על פי רוב אחד הלוחמים המליץ על מועמד חדש. ומדוע רבות לא הצטרפו? אובייקטיבית היה קשה מאוד למצוא קשר עם הארגון הלוחם, כי חבריו, כאמור, פחדו מן המלשינים. וכאשר הקשר כבר נוצר, היתה ההתלבטות: הפחד מן המוות ועוד יותר – מן העינויים. כיצד יסתדרו ההורים לבד? האם יש לי רשות לעזוב אותם? האם יש לי רשות לסכן אותם? הרי הגרמנים נוקטים בעונש קולקטיבי. זאת ועוד: לאלו שגדלו במשפחות מתבוללות והיו רחוקות מיהדות ומציונות כאחד – לא היה כלל ברור מדוע עליהן להילחם על הזכות למות בכבוד.

היו שהתגברו על כל המעצורים והצטרפו. באיזה מחיר? חברי שני הארגונים היו ברובם ערירים. באקציה של אוקטובר גורשו הוריהם של דולק ליבסקינד ושל סימק דרנגר, אמה של גוסטה וקרוביהם של רבים אחרים. "עתה חופשיים היו – רשמה גוסטה – נותקו קשריהם האחרונים עם חיי משפחה רגילים... קשה היה לו לאדם שהצטרף באורח זה למחתרת לאחר שכל הרגשות כבר מתו בקרבו".

אבל נותר עוד רגש הנקמה, ותחומי הפעילות היו רבים. יש לזכור, כי בהשוואה לכל תנועות ההתנגדות האחרות באירופה הכבושה, רק חברי המחתרת היהודית נאלצו לפעול בקונספירציה כפולה. בתוך הסביבה העוינת בה לא יכלו לנוע כיהודים ורק עם ניירות אריים יכלו לצאת מן הגטו. מכאן החשיבות העצומה לתפקיד הקשריות, עליהן כותב אריה באומינגר:

הלוחמות: מבין תנועות הנוער שפעלו בקרקוב לפני המלחמה, שתיים מן הידועות ביותר שפעלו בשטח הגטו: תנועת הנוער הציונית הליברלית "עקיבא" ו"השומר הצעיר". באוגוסט 1942 הוקם ע"י "עקיבא" ארגון לוחמה, "החלוץ הלוחם", בראשותם של דולק ליבסקינד, סימק דרנגר, מאניק אייזנשטיין ואברהם לייבוניץ-לאבאן מתנועת "דרור-פרייהייט". במקביל אורגנה ע"י "השומר הצעיר" הקבוצה הלוחמת "איסקרא", שמנהיגיה היו השיק באומינגר, בנימין האלברייך, שלמה שייין וגולה מירה. בשני הארגונים היו בסה"כ 129 חברים, מהן 33 נשים.

מה הניע את הבחורות הצעירות להצטרף לארגון לוחם, שלא היו לו שום סיכויים לנצח ואף לשרוד? ב"יומנה של יוסטינה" מצטטת גוסטה דרנגר את השגותיו של חבר התנועה, אלק גולדברג, שטען כי נוכח השואה הטוטאלית נותרה רק האמונה בנקמה בעתיד, כי דרך אחרת היא טירוף דעת. על זה השיבה גוסטה: "ההיסטוריה לא תסלח לנו על העוון הזה... היכן הסיבה הגדולה שבגללה עלינו להימנע מן התגובה היחידה הראויה לאדם שיש לו כבוד עצמי? ההיסטוריה תנדה אותנו לנצח. אם נשאר לנו איזה מוצא, אין זה אלא להציל את עצמנו בפני משפטו של העתיד..." הקורא דברים אלה תוהה, מניין לבחורה זו, בת 25, לא ידועה לציבור הרחב, שאיש לא הכיר אותה חוץ מחברי תנועתה – מניין לה היומרה הזאת? מדוע היא ראתה את עצמה כאחראית על הצלת כבוד העם היהודי בפני דין ההיסטוריה?

אין ספק, כי ההשפעה הראשונה היתה לאידיאלים של תנועת "עקיבא", בה תפסה גוסטה מקום חשוב כמנהיגה, מחנכת ועורכת עיתון התנועה. האמנם רק זה? יוסף וולף, סופר צעיר שהכיר היטב את גוסטה כאשה יפה ועדינה, בעלת נפש אמנותית, מצביע על ההשפעה העצומה שהיתה לשמשון דרנגר על אשתו. דרנגר, אדם נוקשה, שחי לפי האידיאלים, העריץ רק את אלה שהקריבו את עצמם למען רעיון נשגב. עם הקמת "החלוץ הלוחם" הפכה גוסטה לרוח חיה של התנועה: היא ניהלה יחד עם בעלה עבודה טכנית, העבירה נשק, ארגנה עבודה חינוכית, ליוותה קבוצות הלוחמים לעיר "ובשקט סבלה שלבעלה סימק אין זמן עבורה". שניהם כתרו "הסכם" שאם אחד מהם ייפול בידי הגרמנים, השני יסגיר את עצמו. גוסטה עשתה זאת 3 פעמים. כאשר סימק נעצר התייצבה מרצונה בתחנת הגסטאפו, כדי לראות את בעלה

נשים בגטו (המשך)

לבית הסוהר מונטלופיך בקרקוב. דולק ליבסקינד נפל בקרב יריות.

בתחילת 1943 נפגשו גוסטה דרנגר וגולה מירה בתא האסירות בכלא הלצלב בקרקוב. שם ישבה גם קבוצת הקשריות שנתפסו מקודם. גוסטה אירגנה שיעורי תנ"ך ותולדות א"י, גולה לימדה שירי מהפכה. כולם ידעו שזה תא הנידונים למוות ורק מן התא הזה בקעו צלילי שירה. שם נרקם רעיון הבריחה.

ב-29 באפריל 1943, בזמן ההעברה למחנה פלאשוב, הצליחו האסירות לברוח. כמה מהן, ביניהן גולה מירה, נהרגו בזמן הבריחה. גוסטה ניצלה ונפגשה עם סימק, שאף הוא ברח מן הכלא. עד סוף 1943 הם שהו במחבוא בבונקר בסביבת בוכניה, שם הדפיסו והפיצו את העיתון המחתרתי "החלוץ הלוחם". משימתו העיקרית היתה רישום קורות הארגון הלוחם בקרקוב ומן הגיליונות המעטים שנותרו עולה האפופיאה המופלאה של ההקרבה והגבורה היהודית של גטו קרקוב.

מדוע לא מרדו בגטו קרקוב

לא היתה התקוממות בגטו קרקוב. האלפים הבודדים שנותרו בו ראו את קרש ההצלה במחנה פלאשוב, אליו הועברו אחרי חיסול הגטו. בגטו גם לא היו תנאים אובייקטיביים לארגון המרד: שטחו היה קטן, הבתים הישנים לא אפשרו הקמת מעברים ובונקרים, פיקוח השלטונות בעזרת המלשינים היה צמוד ועקבי. ללוחמים לא היה ניסיון, לא בעלי ברית ולא נשק ומנהיגיהם חששו, שבעקבות פעולות איבה בתוך הגטו ייענשו כל יושביו. ועוד, למרות ההערצה שרחשו להם יהודי הגטו – הלוחמים היו מבודדים. לא היתה בגטו תמיכה רחבה לארגוני הלוחמה, לא מצד האוכלוסיה בכלל ולא מצד הנשים בפרט. מתוך היבט זה ניתן לראות גם את מאבק ההישרדות של נשים כאחד הגורמים לאי-פרוץ המרד.

מה היו המאפיינים של מאבק זה? הנשים הבינו מהר יותר באופן אינטואיטיבי, כי "זו מלחמה אחרת" ויש להציל מה שניתן. לכן כבר עם פרוץ המלחמה הן הפצירו בגברים להימלט מזרחה ורבות נאלצו בכוחות עצמן להילחם על קיום המשפחה. כמה תכונות נשיות הקלו עליהן להתמודד עם המציאות הקשה טוב יותר מן הגברים: השלמה עם חוסר האונים, כושר ההסתגלות המפותח, החן הנשי והיכולת לפתח קשרים עם הסביבה (לפעמים גם עם הגרמנים) – וכל זה נוסף ליתרונות הפיזיים: החוזק הביולוגי, שמירה טובה יותר על המראה החיצוני ועל הניקיון. הנשים ניסו את כל השיטות ואת כל הדרכים על מנת לשמור על המשפחה: הברחה מזון, שוחד הממונים למיניהם, מציאת מקומות מחבוא, השוק השחור, בריחה עם ניירות אריים, פעילות

הגירוש לגטו

במחנות הריכוז (המרד בבוכנוואלד פרץ באפריל 1945). לא מרדו והלכו כצאן לטבח שלושה מיליון שבויי מלחמה רוסיים. מתוך 11,000 שהובאו לאושוויץ בסוף 1941, נותרו במרץ 1942 רק 400. לא ידועים מקרים שהמונים חסרי נשק התפרצו נגד גרמנים חמושים. האם לכולם היתה "מנטליות גלותית"? או שבאותו רגע שהמציאו את הרובה, מתו כל הגיבורים... ובכל זאת – אף אחד מן העמים המשועבדים אינו מאשים את עצמו שאיבד את כבודו משום שלא התמרד. רק היהודים פיתחו רגשי אשמה ובושה על כך שנרצחו ועד היום מתנצלים על כך שלא מרדו. את התיאוריה על "אבדן הכבוד של העם היהודי" המציאו היהודים, אבא קובנר, שמשון דרנגר ומורדים אחרים, והיא מקנת עדיין בתודעה הציבורית ובמדיניות הרשמית של מערכת החינוך.

לגבי יהודי קרקוב יבואו ויגידו: הרי להם לא היה מה להפסיד, אז למה לא מרדו? על כך עונה הרוקח מבית המרקחת בגטו קרקוב, **תדאוש פאנקיייוויץ'**, עד ראייה של הגירויים בגטו: "בין יריות, בעיטות ומכות רצח... מי שראה את השיטות שבהן השתמשו הגרמנים לזריעת הפחד, להפצת השמועות, לטיפוח האשליה, איך עוררו בלב המגורשים את התקווה שיניחו להם לחיות ואיך איימו בעונשים קולקטיביים ובאחריות ציבורית לכל מעשה בריחה, חבלה, לכל תגובה של הגנה עצמית – כי אז לא היה שואל אותי – מדוע?

יש להצדיע ללוחמי גטו קרקוב על ההקרבה העצמית, על אומץ הלב, על הנכונות להנציח מעשי גבורה יהודית בדפי ההיסטוריה. מעשה הגבורה של **גב' ויינפלד** היה צנוע בהרבה: היא הצליחה להציל שניים מתוך שלושת ילדיה. על כך יש להצדיע שבעתיים לה ולכל הנשים בגטו קרקוב, שבמאבק על הישרדות גילו, למרות "המנטליות הגלותית", אומץ לב, מסירות וכוח עמידה.

במוסדות סעד שונים ויחד עם זאת – דאגה למינימום מזון רוחני, לפירורי תרבות, לעזרה לזולת. היו רבות שברגע האחרון שלחו את ילדיהן החוצה, על מנת שיינצלו ולבדן הלכו למוות.

נוכח עובדות אלו – האשמה ב"רכרוכיות פנימית" יהודית אינה רק בלתי צודקת, היא גם מעליבה. מרום הפסגה עליה העמידו דרנגר וחבריו את ערך הלוחמה, הם לא ראו את הבת שהלכה למוות עם אמה ולא את האם שלא רצתה להשאיר את תינוקה לבד. מדוע **ינוש קורצ'אק** הפך לסמל הגבורה וההקרבה העצמית **ואננה פוירשטיין**, המנהלת האלמונית של בית היתומים בקרקוב מזוהה עם צאן המובל לטבח? האם החלטתה להיות עם הילדים עד הסוף אינה מעוררת כבוד?

כנגד "המנטליות הגלותית" על כל חטאיה: הפחדנות, המחילה על הכבוד העצמי, ההתרפסות לפני הכוח וכו' העמידו הלוחמים את ערך המרד או לפחות – הבריחה ההמונית, ההתפרצות, הצפת הרכבות, הדרכים וכו'. התקוממות כזאת היתה מקשה על הגרמנים לבצע את זממם. כאשר גוסטה דרנגר שאלה את בעלה, האם יש למרד יהודי יותר מערך סמלי, קיבלה תשובה כי המרי היהודי ישתלב בשרשרת המרידות של העמים המשועבדים באירופה נגד הכובש.

מבלי להתייחס למרידותיהם של היהודים, מן הפרספקטיבה ההיסטורית מצטיירת היום אמונתם של דרנגר וחבריו, כי בארצות אירופה המשועבדות תפרוץ מרידה כללית נגד הגרמנים – כשיא התמימות הפוליטית. בשום מדינה משועבדת לא פרצה התקוממות כללית והפרטיזנקה המקומית אפילו ביוגוסלביה – גם אם פעלה רבות, לא הצליחה בכוחות עצמה "לפוצץ מבפנים" את החנק הגרמני. לא מרדו שבעה מיליונים פועלי כפייה שהובאו לגרמניה בקרונות בקר מכל ארצות אירופה... לא מרדו רבבות האסירים הכלואים

קרקוב - פגישות מהעבר

אליקים (אליק) בוסק מתבונן בספרי קודש שהודפסו בקרקוב לפני למעלה ממאה שנה. הספרים מוצגים בתערוכה בבית הכנסת הגבוה שברחוב יוזפה בקז'ימייז'

לבית הכנסת מגלה עמוקות "...מעל ספר התורה נפרשה חופה. אבא הלך ואחריו הלכו ושרו מזמורי תהילים... נכנסנו לכיכר הראשית, זו הכיכר המרובעת... בשעה ששירת החוגגים נכנסה לתוכה הכל השתנה בה. מן הסמטאות, מהבתים, החלו לזרום אנשים נושאי ספרי תורה... תוך ריקוד ושירה הם הלכו כולם לקראת החופה".

שבת, שלג, העיר מלאה בקבוצות, ישראליות. בתי הכנסת שוקקים, ואבטחה סביבם. תוך כדי קבלת שבת בטמפל יכולתי לדמיין את הדוד מאיר בוסק עומד על דוכן הטמפל ביום הכרת המדינה: "בטמפל, נערכה עצרת הודיה. הבנג'ין היה מלא מפה לפה. זכיתי להיות הנואם היחיד בעצרת זו, נאמתי על הבימה עליה עמד במשך כ-40 שנה הרב ד"ר יהושע טהון" (מתוך בין צללי העיר- מאיר בוסק).

בדרכנו למלון, בליל שבת, דרך רח' סבסטינה נעמדנו מתחת לבית הפינתי, סבסטינה 33, בו גדל סבא יוסף. דימינו את ריח המאכלים, את סבא אריה חוזר מהתפילה עם ילדיו. עמדנו ושרנו כמו בימים ההם "שלוש עליכם מלאכי עליון..."

ובמוצאי שבת, בהלכנו ברחובות קז'ימייז' פגשנו מכרים, ואיתם, דמות קרקובאית מוכרת, גב' מרים עקביא, שמחנו לפגשה בקרקוב, לשמוע מסיפוריה על יופי העיר, על המצודה הכיכר, ומעט מעט להבין מה איבדנו.

כך בין רחובות, בנינים, מצבות ואנשים בעזרת שירים, מנגינות תפילה, סיפורים ודמיון טיילנו לרגע קט בעיר המפוארת המלאה והריקה היפה והכואבת - קרקוב.

מוריה בוסק, כלתו של סבא יוסף בוסק

בעקבות המסע לפולין של בתנו, ובעקבות הסיפורים, האגדות והמורשת המשפחתית הקרקובאית, החלטנו לנסוע.

רחובות קרקוב נראו בתחילה קודרים, קרים ועצובים. התחלנו את המסע, ולאט לאט גילינו מנפלאותיה. תחילה זיכרונות בבית הקברות, מצבה של סבא זכריה בוסק וקרובים נוספים.

בקיץ האחרון חיפשו אריה ודליה בוסק את קברו של ר' מאיר בלייכר סבא של סבא של יוסף בוסק בבית הקברות במידובה. מציאת המצבה העתיקה התאפשרה הודות למיפוי שנערך בבית הקברות. בעזרת לילי הבר זיהינו את מיקום המצבה על מפת בית הקברות. מאיר בוסאק (בוסק) קרוי על שמו של ר' מאיר בלייכר, ונראה כי מצבה זו לא הייתה מוכרת לפני המלחמה. אמרנו פרקי תהילים על המצבות העתיקות, וחשבנו על השנים הרבות שעברו, על תפילות שנשמרו ומצבות שזכו שידליקו נר לידן.

עם ערב כבר התחלנו לחוש את הרחובות, שרוקה, יוזפה ועוד, אך בתי הכנסת נראו ריקים ודוממים, כמו שתיאר זאת דודנו מאיר בוסק "רק דממה פה תתפלל". בבית הכנסת הגבוה, צפינו בתערוכה של ספרים עתיקים מבתי דפוס מקרקוב (שידענו עליה מנוביני קרקובסקי). עדין קשה היה לתאר את החיים היהודים ששקקו כאן פעם.

במוזיאון שינדלר, פגשנו עדות נוספת, למשפחתנו, מאיר בוסאק ולושה בוסאק לבית פנצר, כמו גם תושבי קרקוב נוספים המוכרים לנו מהארגון, ניבטו אלינו מהתמונות. ללא קול וללא מילים חשנו את הבעת התודה של הדודים למראנו, מגיעים וזוכרים.

עם בוקר, שמענו רחשים מן הרחוב, ולתדהמתנו ראינו קבוצות חסידים זורמים אל בית הכנסת הרמ"א, לולא המכוניות החדישות, אפשר היה לחשוב שחזרנו אחורה בשנים. הלכנו בעקבותיהם, בית הכנסת הרמ"א התמלא בקול תפילה ושירה, כאילו לא אבדה התפילה מבתי הכנסיות כאן לאחר השואה האיומה.

הגטו, רח' לבובסקה 2 שם התגורר סבא יוסף בימים הקשים, מול כיכר הגטו. ניסינו לראות מה יכול היה לראות מפתח הבית לכיכר בימי האקציות הקשות.

ועוד, מחנה פלשוב. כיום גבעות מוריקות ואנדרטה עוצמתית. קראנו בכתבי הדוד מאיר בוסק, את השיר העצוב "...ביום תכלת וזהב של אביב/ הופרדו בכיכר המסדר/ זקנים וילדים: אבי-/ תחת בית שחיו - הטלית/ בימינו, בשמאלו כפוני/ ילדי אח.../... דמעות זלגו מעינינו. נפרדנו מהם בהקראת שמות ותפילה באושוויץ. זיכרונות כואבים על משפחה שאיננה.

כך מהלכים בין הווה של בנינים ורחובות ונעים לעבר של סיפורים, אגדות ודמויות, דימינו בעזרת הספר של סבא יוסף, "והאיל לא נאחז בסבך", את הכנסת ספר התורה

אבלים על מות חברתנו היקרה

אליזבט אלה וינגרטן ז"ל

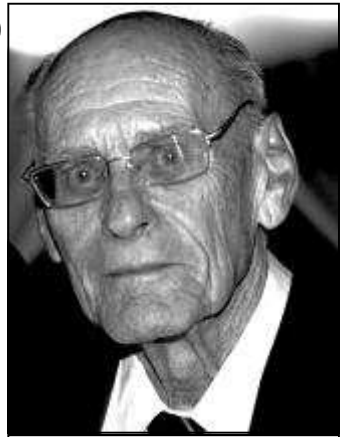
ומשתתפים בצער המשפחה

משתתפים בצער המשפחה

ואבלים על פטירת חברנו היקר

הנק בורנשטיין ז"ל

פרידה מאבא, הנריק בורנשטיין ז"ל

הנריק בורנשטיין
1920-2011

בימים אלה הלך לעולמו אבי היקר **הנריק בורנשטיין** ("הנק"), והוא בן למעלה מ-90 שנה. עד לפני מספר חודשים היה פעיל ועבד בהתנדבות כחבר ההנהלה בארגון גימלאי עיריית ת"א, לשם נהג להגיע מספר ימים בשבוע במשך כ-25 שנה, מאז פרישתו. לאחרונה בריאותו התרופפה מאוד, והוא נלקח מאיתנו ב-14 למרץ.

כרבים אחרים שחוו את מוראות השואה, גם אבי סרב במשך שנים רבות לשוחח על התקופה הנוראה ההיא. למרבה המזל, בשלב מסוים הוא ניאות לפתוח את סגור ליבו, ובמהלך שנת 2006, הקלטתי אותו ורשמתי מפיו את סיפורו האישי.

הנק בורנשטיין נולד ב-25.11.1920 בקרקוב, פולין, עיר בה התגורר עד עלייתו ארצה. בצעירותו התייתם מאמו, והתחנך יחד עם אחיו הצעיר ממנו נתן ואחותו הבכורה בלנקה, על ידי אביהם. הנק למד בגימנסיה העברית בקרקוב, השלים את תעודת הבגרות בשנת 1938 ואף הספיק ללמוד שנה אחת באוניברסיטה היגלונית בפקולטה למשפטים. מלחמת העולם השנייה קטעה הכל.

ימים אחדים לאחר תחילת המלחמה ברח הנק מזרחה, לכיוון לבוב. כעבור כשנתיים, בזכות שני ידידים פולנים ובשל חזותו

הנריק בצעירותו

ה"ארית", החליט לשנות את זהותו, והצטייד ב"ניירות אריים". ב-1941 הצטרף כ"גוי", בשם הנריק לשניובסקי, ובעידודם של אותם שני ידידים, למחתרת הפולנית ZWZ, שהיתה מאוחר יותר ל--AKA Armia Krajowa.

כחבר המחתרת העביר אבי את שנות המלחמה הקשות ביותר בקרקוב, כשהוא נע ונד בין מספר דירות מסתור. בשל תפקידו במחתרת, הצליח אבא לצייד את אחותו בלנקה (אשר אימצה את השם "וונדה") ואת אשתו לעתיד (אמי ברונקה ז"ל לבית לרמר) בניירות אריים ולהבריח לוינה, וכך הציל את חייהן. אך הן לא היו היחידות; באותו אופן, על ידי הסדרת ניירות מזויפים, הוא סייע גם לרבים אחרים. למרבה הצער לא הצליח להציל את אביו ואחיו הצעיר, ואלה נספו, כנראה בשנת 1942.

על פעולותיו הללו במחתרת זכה אבי במספר עיטורים וציונים לשבח, הן מהפולנים (כולל אות גרונוולד) והן לאחר עלייתו ארצה ממשרד הבטחון הישראלי – אשר העניק לו את עיטורי הלוחם בנאצים

ועיטור ה-על"ה (עיטור לוחמי המדינה).

לאחר סיום המלחמה ועד לשנת 1951 גוייס לצבא הפולני, והתקדם עד לדרגת סגן-אלוף, עובדה שמנעה ממנו לעלות לישראל עד 1957, עת נפתחו השערים "לעליית גומולקה". בשנת 1965 החל בעבודתו בעיריית ת"א – יפו, כמפקח גביה ראשי במחלקת הצרכנות, והתקדם עד לתפקיד סגן מנהל מחלקת גביית המיס והארנונה עד לפרישתו לגימלאות בדצמבר 1986.

ממועד פרישתו ועד סמוך למותו עבד הנק בהתנדבות בארגון גימלאי עיריית תל-אביב יפו, ושימש כרכז כספים של ארגון הגימלאים וכחבר ההנהלה. את עבודתו בארגון הגימלאים ביצע הנק במרץ ובנחישות שלא היו מביישים רבים וצעירים ממנו. אין ספק שההתנדבות לארגון הגימלאים היוותה גורם משמעותי בחייוניות של אבא, במיוחד לאחר מות אשתו האהובה, דבר אשר הותיר בעולמו חלל קשה מנשוא.

יהי זכרו ברוך.

**בנו אבינועם ברטל
בורנשטיין**

עוז על ספרים שהודפסו בקרקוב

האדמו"ר השני מגור, **הרב יהודא ארי' לייב אלטר**, כתב את הספר 'שפת אמת', ובניו הדפיסוהו לאחר פטירתו. הספר מכיל חמישה חלקים ונדפס בשנת 1905 והפך עם השנים לאחד הספרים המרכזיים בחסידות. הסיפור המעניין שמאחורי הספר הוא שאת שלשת הכרכים הראשונים הדפיסו בפיעטרקוב, אך רבים מאנשי העיר באו לבית הדפוס על מנת לקחת משם ספרים במהלך ההדפסה, ואי סדר שרר בכל. אז החליטו בניו של המחבר להעתיק את מקום ההדפסה לקרקוב, אל בית הדפוס של **ר' שאול חנניה דייטשער**, שהיה מקום מסודר ומאורגן, ואכן הספרים יצאו להפליא. הרב יהודא ארי' לייב אלטר נולד ב-1847 ובהיותו בן עשרים ושלוש

נתמנה למנהיג החצר החסידית הגדולה בפולין. בגיל 58, בשנת 1905, נפטר באופן פתאומי. בנו היה הרבי הזקן מגור בשנים שלפני השואה, ניצל ונפטר בישראל בשנת 1948, כחודש אחרי הקמת המדינה.

ר' שאול חנניה דייטשער היה מחסידיו של 'שפת אמת' ולאחר מכן של בנו, הרבי מגור הזקן. ר' שאול חנניה נפטר באופן פתאומי בעיירה גור, אליה נסע בראש השנה. בנו, **הרב משה דייטשער** מקרקוב, היה סנטור מטעם אגודת ישראל בבית הנבחרים בפולין.

האם שרד מישהו מקרובי משפחתו של דייטשער? האב או הבן?

חנוך צבי רובינשטיין

קורות בית היתומים בקרקוב בזמן הכיבוש הגרמני

מאת סבינה מירובסקה, רשמה מגיסטר מריה הולנדר, קרקוב, 1946,
ארכיון הוועדה היהודית ההיסטורית המחוזית בקרקוב, דוח מס' 1079
המאמר התפרסם בספר Dzieci Oskarżaja בעריכתם של מריה הוכברג-מריאנסקה ונוח גריס,
תרגום לעברית: יוסף רב

תודתנו נתונה למר חיים קוז'ניצקי, בעל זכויות היוצרים למהדורה העברית של הספר "ילדים מאשימים" ואשר נאות לאשר לנו לפרסם את המאמר.

היהדות, אלא שהם מחונכים ברוח נוצרים אדוקה. לילדים אלה היו בדרך כלל שמות משפחה. היו אלה אסופים וקשה היה לקבוע את מוצאם. ברחוב קרקוס עשתה הנהלת המוסד מאמצים להבטיח לילדים מינימום מזון. בין היהודים נערכו התרמות, ובדרך זו נתמך עוד במשך זמן מה תקציב בית היתומים. הוקמה סדנה למברשות, שם עבדו ילדים בוגרים יותר והרוויחו.

ב-1, 4 ו-8 ביוני יצאו טרנספורטים מן הגטו לבלז'ץ, וגורשו כמה אלפי יהודים. לבית היתומים נשקפה אז סכנת גירוש, ורק הודות למאמצי הקהילה היהודית הוא חמק, לעת עתה, מגורל זה. זה לא היה ידוע באופן רשמי, ונודע לי הדבר בחשאי מהנהלת הקהילה. לאחר הגירוש צומצם שטח הגטו ובית היתומים הועבר שוב לבית עוד יותר קטן ברחוב יוזפינסקה 31.

וכאן החל הגיהנום האמיתי של הילדים היהודים. הילדים, כמוהם כמבוגרים, נתפסו בפסיכוזה של גירוש. הם חיו בפחד מתמיד וחוסר בטחון לגבי המחר. המחנכים דאגו להשגת עבודה גופנית ליד ארגונים צבאיים שונים על מנת לשמור בדרך זו על הילדים במקרה של "אקציה". כמובן שזה היה לרעת הילדים, כי רוב היום הוקדש לאותן עבודות.

בסביבה הקרובה של קרקוב, בכפרים ובעיירות, בוצעו גירושים (אוגוסט 1942). לפני שערי גטו קרקוב עמדו ילדים יהודים, שברחו לבדם ממקום ה"אקציה" או הובאו על ידי פולנים. ילדים אלה הובאו לבית-היתומים לפי הוראת מפקד המשטרה היהודית, שמחה שפירא. בדרך זו גדל כפלים מספר הילדים בבית-היתומים. להנהלת בית היתומים היתה בעיה קשה. לא היה איפה לשכן את הילדים הללו. הפתרון נמצא בכך שהילדים ישנים בשניים או שלושה במיטה אחת. במקרים רבים ילדים אלה, שלא התרחצו במשך מסע של ימים אחדים, היו חולים בגרדת ועל ידי שינה עם ילדים אחרים הדביקו את כל המוסד כמעט. השלטונות הגרמניים התירו בנדיבות רבה את קבלת הילדים, כי – כפי שהתברר מאוחר יותר – הייתה זו מלכודת מתוכננת מראש...

(המשך בעמוד הבא)

ילדה עם כסא, בדרך לגטו

כי הורגש במיוחד מחסור בגרביים. הילדים חונכו ברוח הדת, התפללו לפני כל ארוחה והבנים חבשו כובעים בזמן האוכל. לכבוד חג החנוכה בשנת 1940 אורגנה ברחוב דיטלה חגיגה גדולה, בה שיחקו הילדים בשאננות ולא חשוב את הטרגדיה האורבת להם. באותו זמן שהה במוסד נער בן 8, יוליוס פרופסט, שהיה קצת לא נורמלי. התברר שאינו יכול להיות בין הילדים, ובתיאום עם המוסד לפגועי מח שנוהל על ידי האבות הבוניפרטרים באיבונץ, הוא הועבר לשם בתשלום 30 זלוטי לחודש. הוא שהה שם קרוב לשנתיים, עד לפרסום הוראה מאת ראש העיר רודלר, שכל הילדים היהודים הנמצאים במוסדות סגורים חייבים לעבור לבית היתומים היהודי. לחרדת הסגל של בית היתומים הביא כומר מאיבונץ, יום אחד את פרופסט בחזרה לבית היתומים, שנמצא כבר אז בגטו.

בעקבות אותה הוראה ציפתה לבית היתומים עוד הפתעה: קיבלנו ידיעה מבית הילדים הנוצרי בקרקוב ברחוב קולטק, שעלינו לקחת עשרה ילדים שהם כנראה ממוצא יהודי. כאשר פנינו אליהם הסתבר שילדים אלה לא זו בלבד שאינם יודעים דבר על

ביום פרוץ המלחמה הפולנית-גרמנית נמצא בית היתומים היהודי ברחוב דיטלה 64 ללא כל חסות. בתוהו ובוהו ששרר אז עזבו חברי הנהלה את קרקוב. נשארה רק מנהלת המוסד, **אנה פוירשטיין**, שמילאה כבר 17 שנה את התפקיד. במוסד נמצאו אז כ-200 ילדים בגילים מ-5 ועד 17. מלבד זאת היה במקום סגל מחנכים ועובדי הבית. בימים הראשונים, בעת ההפצצות הייתה פאניקה גדולה בין הילדים. הם ישבו במקלט וקיבלו מזון ממלאי המוסד. לאחר כניסת הגרמנים לקרקוב, ב-6 בספטמבר 1939, חזר המוסד לאט לאורח החיים הנורמלי. לאחר זמן מה באו הגרמנים לביקור במוסד, היו נלהבים מן הארגון והסדר והודות לכך זכה המוסד במשך זמן מה ליחס אוהד מצידם. ההוכחה לכך היו מנות המזון שהגיעו בשביל המוסד לידי הקהילה היהודית מראש העיר של קרקוב.

מצב זה נמשך עד אוגוסט 1940. מכיוון שחלק מהאוכלוסיה היהודית בקרקוב קיבל תעודות המזכות אותם להשאר בעיר, החלה הנהלת בית היתומים במאמצים בכיוון זה. ראש העיר של קרקוב, שמידט, הוציא רשיון להמשך קיומו של בית היתומים, אולם זה לא נמשך זמן רב. בימים הראשונים של חודש מרץ 1941 פורסמה הוראה על הקמת הגטו היהודי בפודגוז'ה. כל היהודים בקרקוב נצטוו לעבור, עם כל רכושם, לגטו עד ה-20 במרץ 1941.

בית ההארכה קיבל הארכה עד ה-1 באפריל, הודות להתערבות הקהילה היהודית. העברת כל האיננוטר מבית של חמש קומות היה כרוך בקשיים רבים. מלבד זאת, הבית ברחוב דיטלה 64 היה מותאם לצורכי בית היתומים (חדרי שינה גדולים, חדר אוכל, אולם התעמלות עם מכשירים) וכן היה קשה למצוא בית מתאים בגטו. לבסוף נבחר ברחוב קרקוס 8. בבית היו חדרי סטנים, ובהם הכניסו בקושי את כל הילדים.

עבדתי בבית היתומים כמזכירה ממאי 1940. היה לי מגע מתמיד עם הילדים. ניהלתי את רשימות המוסד וידעתי על האירוע הפעוט ביותר בחייהם. ילדות בוגרות יותר בפנימיה טיפולו בילדים קטנים, בגלל מחסור בסגל. הילדים היו לבושים די טוב, אם

קורות בית היתומים בקרקוב (המשך)

פה ושם היו מונחים גרביים יחידים, נעלים קטנות, ופריטים שונים מבגדי הילדים, והבית שהיה עד כה מלא תנועה וחיים עמד נטוש ושקט ועורר חרדה.

לאחר ימים אחדים נפתח בית מחסה יום לילדים Tagesheim ברחוב קרקוס 17, בו היו צריכים לשכן ילדים שניצלו בנס בגירוש הכללי. ילדים אלה איבדו את הוריהם, ונותרו בלא טיפול. בית המחסה הוקם בפקודת הגרמנים, והמבצעים היו מפקד המיליציה היהודית, שמחה שפירא, ויושב ראש הקהילה היהודית, דוד גוטר. הם הבטיחו שכל זמן שהם חיים, לא יעולל לילדים שום רעה, ומה שקרה בבית היתומים לא היה תלוי בהם. לא האמנתי כבר בהבטחותיהם של האדונים הללו, והבנתי שזו מלכודת חדשה לילדים. בית המחסה שכן בבית חולים קטן לשעבר של ד"ר קרנץ, ומשנוספו אליו ילדים רבים שאמותיהם הועברו לפלשוב, הועבר לבנין גדול יותר ברחוב קרקוס 17.

ב-13 במרץ כותר הגטו על ידי הגרמנים, וכל האוכלוסיה העובדת עמדה לעבור למחנה פלשוב. חולים, זקנים וילדים היו צריכים לעבור לגטו B. הבנו מה צפוי לאנשים אלה. בית המחסה היה מלא וגדוש. ביציאה מהגטו, הבריחו אמהות את ילדיהן בתרמילים, תוך סיכון חייהן, והגרמנים חטפו את הילדים מאמותיהם והובילו אותם לבית המחסה. האומללות של הילדים והאמהות היתה ללא גבול. על גורל הילדים מגטו B נודע לי לאחר כמה ימים. הילדים נורו ביום ראשון ה-14 במרץ 1943, והגוויות נטמנו בקבר משותף בפלשוב. בגדי הילדים הועברו למחסני הבגדים בפלשוב, והיו אמהות שזיהו בין הבגדים שמלה או מעיל של ילדיהן.

בדרך נס הגיעה לפלשוב קבוצה קטנה של ילדים, שנשארו במקום, בתנאים קשים מאד, עד ה-14 במאי 1944, הוא היום שבו נשלחו כל הזקנים, החולים והילדים לקרמטוריום באושוויץ.

ה-Arbeitsamt. כשיצאתי בבוקר בכיוון בית היתומים נודע לי שהוא מכותר על ידי המשטרה, ואין נותנים לאיש לצאת או להיכנס. הסגל המתגורר במוסד והמועסק בחוץ לא יכול היה להגיע ל-Arbeitsamt, ככל העובדים האחרים. הבנות שעבדו בבית החולים לא יכלו לצאת. בשעות הצהריים הוצאו הילדים והסגל לכיכר זגודה, ומשם נלקחו לפלשוב, ונשלחו ברכבת לבלז'ץ להשמדה. הילדים הקטנים שלא יכלו ללכת, הושלכו בסלים על פלטפורמות ונשלחו מן הגטו. כפי שנודע לי אחר כך הם נורו בפאתי העיר.

אציין ארוע שקרה בכיכר זגודה: המיליציה היהודית רצתה לשחרר את מנהלת המוסד, אנה פוירשטיין ואת

בראשית ספטמבר 1942 הופקע הבית ביוזפינסקה 31 ע"י השלטונות הגרמניים. במרחק כמה בתים, ביוזפינסקה 29, שכנה פנימיה יהודית למלאכה, בה היו נערים מעל גיל 14, בניהולה של מתילדה שנקר. בגלל חוסר מקום לבית יתומים איחדו את שני המוסדות. וכאן התחילה ראשית הסוף. לא היתה כבר כל אפשרות לעשות סדר כלשהו. בשביל הילדים התקינו דרגשים של שלוש קומות, וילדים נוספים הגיעו כל הזמן. בין הילדים שרר דיכאון רב, כאילו חשו מה מצפה להם. עשר בנות בוגרות יותר הועסקו כעוזרות לאחיות בבית-חולים יהודי למחלות מדבקות, כדי לנסות להציל אותן מגירוש, אך לא היה בכך כדי להועיל.

"שיירת" ילדות מובילות כסאות אל הגטו

בעלה, אבל היא סירבה ואמרה שהייתה יחד עם הילדים למעלה מעשרים שנה, וברגע כזה לא תיפרד מהם. הדבר נודע לי מפיו של מנהל הפנימיה, אנטנברג, אשר שוחרר. כמה נערים מהפנימיה ניצלו כשיצאו לפנות בוקר דרך הגג מן המוסד. בצורה טרגית זו הסתיימו קורותיו של בית היתומים בקרקוב. יום אחרי השילוח היה מראה בית היתומים מקפיד דם.

ב-27 באוקטובר 1942, יום אחד לפני הגירוש הכללי, היה כבר ידוע שמשומו מאיים תלוי באוויר. עד השעה עשר בערב הייתי במוסד. שרר שם כבר אי-שקט רב. למרות זאת הבהב עוד בכל אחד מאתנו ניצוץ זעיר של תקווה, כי הפעם יפסחו על בית היתומים. ב-28 באוקטובר 1942 בשעות הבוקר המוקדמות, נודע לנו שכל העובדים חייבים להתייצב ליד

סבתא דבורה ספרה את ספור גבורתם פעמים רבות, ובעיקר הזכירה זאת בנוסטלגיה ובתחושת אין-אונים אל מול הקלגסים הגרמנים כשאלה נכנסו ללבוב. דבורה קיצ'ליס נספתה בבלז'ץ, יחד עם עוד 70,000 יהודים, באקצית לבוב באוגוסט 1944.

ד"ר שלום פליסר

אך האחרונים, יהודים מזוקנים בקפוטות יצאו לקראת הפולנים הפורעים במקלות ובאלות ובכל הבא ליד, הפליאו בהם מכות, והצליחו להניס את הפורעים ולהרתיעם.

סבתא קיצ'ליס היתה גאה מאד בגבורתם של יהודי קרקוב אשר הגנו על עצמם מפני הפורעים הפולנים.

לכבודם של יהודי קרקוב, ולזכרה של סבתא דבורה קיצ'ליס הי"ד, אספר את הסיפור שסיפרה לי אמי מפי אמה: בשלהי מלחמת העולם הראשונה, בשנת 1918, משקיבלה פולין את עצמאותה, היו בקרקוב פרעות שחוללו פולנים לאומנים בשכניהם היהודים. מסתבר שהפולנים הניחו שהיהודים לא יגיבו,

קוראים כותבים,

אחי, **שמואל (מילק) שור** הי"ד, ליד 1922, היה חבר במחתרת בקרקוב, שפעלה ברחוב פאולינסקה 22.

כל מי שהכירו או יודע דבר אודותיו מתבקש לפנות אלי בטלפונים: 054-3454800, 09-9552796.

יעקב שור

למאמר "נשים בגטו קרקוב" שהתפרסם בגיליון מס' 54 אני מבקשת להוסיף פרטים על **סופה ברנדשטטר**, ששמה מוזכר בפרק "המפוקפקות".

משפחתה, הוריה ואחותה, גרה בווליצ'קה עד לגירוש לבליץ באוגוסט 1942. אביה סירב להינצל בעזרת קשריה. בתקופת פעילותה מחוץ לגטו נכלאה בבית הסוהר מונטלופיך, ושחררה על ידי ראש גסטאפו, והיתה לאהובתו. ככל הנראה בשנת 1944 ברח ממנו לבודפשט, ועם כניסת הרוסים הצטרפה לקצין רוסי (או דיפלומט) ועברה למוסקבה. למיטב ידיעתי, תחנתה האחרונה הייתה ככל הנראה בדרום אמריקה.

גניה רוטר

אבקש להבהיר עוד לגבי "שרידים" / ניצולים: באנגלית המונחים המקבילים הם Rescued ו-Survivor, ויש הבדל משמעותי בין שני המונחים הן בעברית הן באנגלית. למשל: מדווחים שאישה ביפן שרדה 5 ימים תחת ההריסות, ואז נמצאה וניצלה וחולצה על ידי כוחות החילוץ. בתקופת השואה היו אנשים ששרדו, ולמזלם גם ניצלו!

חנה מרקוס לבית שטיגליץ

דמי חבר

לשנת 2011

מי שטרם שילם את דמי החבר השנתיים, בסך 150 שקל, מתבקש לעשות זאת בהקדם.

המחאות יש לשלוח

אל ארגון יוצאי קרקוב בישראל ת.ד. 17209, תל אביב 69051

כל תרומה נוספת תתקבל בתודה ובהוקרה

תפילתי – כי אשכה

מבירקנאו פלמירה וברגן, ובמבט חודר תבטנה כולן בעיני הרוצחים,

וגברים בשורות אין קץ יבואו רבבות, רבבות, ויאשימו את החיים, ירימו את ידיהם הכבולות.

ויבקע הדשא המכסה את הקברים, כמו חזה שבמוגלה נרקב. ויקומו מבורות כל ידידי בוז המוות על פניהם נחרט.

וינערו ממצחם חלודה ועובש בתנועה פשוטה כמו ילדים שנעורו ובנשואם זעקה נגד אלה, שנותרו - יבואו בשירה משוררים מתים.

ויגיעו בני אדם - מתהומות הנצח, מן השמים, מן הגהינום ומן התופת, בכדי לשפוט באחרית הימים את בשרו של האדם החי.

ועוד אאמין כי הנרצחים לא ימצאו בליבם מחילה. אלוהי המתים והחיים נוקם הנרצחים, אנא תן לנו את חסד השכחה...

טדיאוש בורובסקי

תרגום מפולנית: פליציה קראי

...ובכל זאת אאמין, כי מגרונם של בני-אדם יפרוץ הבכי האיום ואת הקברים ירטיט ויקראו למתים ויעירו את הנרצחים...

וישקלו בידיהם את העפר הנרקב, וישאו את פניהם בזעקה השמימה. אך לשווא יהיו יבבת החרטה ונטף המרירות.

כי יבואו המתים מן האדמה ומן הים, מביצת המחנות ומגיא ההריגה, בחזם קליע, כידון וסכין ובעיניהם - יאוש, פחד ושנאה.

ויבואו הנפוחים מרעב על פת לחם לא יתחננו, ויגיעו מי, שבגז נחנקו ואת האויר - יסרבו לנשום,

ויבואו הנטבחים בכידון את היד החובשת ידחו, ויגיעו, שחיים באש נשרפו ומים יסרבו לקבל

ותבואנה אמהות הרות וילדים חסרי בינה, שאפרם כבר נסחף עם זרם של נהר הוויסלה,

ותבואנה בחורות, פשוטות,

קרן הרווחה לנפגעי השואה

זכאי לסיוע מקרן הרווחה הוא ניצול שואה, שהכנסתו החודשית מגיעה עד 7,671 שקלים לחודש, ללא קשר להכנסת בן הזוג או גובה החסכוניות בבנק. תיקרה זו אינה מגבילה סיוע במימון שעות סיעוד שבועיות למקבלים קצבת סיעוד מהביטוח הלאומי. הקרן מסייעת גם לניצולי שואה שאינם מקבלים קצבה כלשהיא בנושאים הבאים:

מימון טיפול סיעודי של 9 שעות שבועיות לניצולי שואה. הקריטריונים לקבלת שעות הסיעוד הם: היות הפונה נפגע השואה, והגדרתו ע"י המוסד לביטוח לאומי כזכאי לגמלת סיעוד בשיעור 150% או 168%, כלומר 16 או 18 שעות סיעוד שבועיות.

סיעוד קצר מועד: מימון של 50 שעות עזרה סיעודית בבית, לניצולי שואה שהשתחררו מאשפוז בבית החולים ואינם מקבלים גמלת סיעוד מהביטוח הלאומי. יש לפנות באמצעות העובדת הסוציאלית בבית החולים, או מיד לאחר השחרור מהאשפוז.

מימון לחצני מצוקה וסיבסוד של שירותי חירום (חבילת זהב) - לחצן מצוקה תמורת 105 שקלים לשנה. ניצולי שואה בודדים או חולים או בני 80 או המקבלים 9 שעות סיעוד מהקרן, זכאים לחצן מצוקה ללא תשלום.

טיפול שניניים הניתנים ע"י רופאי שיניים מתנדבים: הטיפולים כוללים טיפול משמר כגון: סתימה, עקירה, טיפול שורש – ללא תשלום. טיפול שיקומי / פרוטטי - עבודת רופא השיניים ללא תשלום, המטופל משלם את עלות החומרים והמעבדה. השירות ניתן לניצולי השואה שהכנסתם החודשית אינה עולה על 7,671 ש"י.

לפרטים, ברורים ובדיקת זכאות נא לפנות לקרן לרווחה לנפגעי השואה, רח' קפלן 17, תל אביב טלפון 03-6090866 פקס: 03-6968294.